

„EUROPA” ÎN DISCURSUL POLITIC. DISCURSUL PREȘEDINTELUI NICOLAS SARKOZY ÎN FAȚA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI ȘI A PARLAMENTULUI DE LA STRASBOURG

RUXANDRA BOICU*

ABSTRACT

“EUROPE” IN THE POLITICAL DISCOURSE. THE SPEECH OF PRESIDENT NICOLAS SARKOZY BEFORE THE ROMANIAN PARLIAMENT AND THE PARLIAMENT IN STRASBOURG

This study analyses the discursive construction of the concept of “Europe”. It considers two speeches held by French President Nicolas Sarkozy in two different situations of political communication: the European Parliament and the Romanian Parliament. Starting from a semantic analysis, the study highlights the way in which the French President Nicolas Sarkozy adapts his speech to the two audiences, which he perceives differently, from the point of view of the institutional and cultural context. The study demonstrates that the political actor treats the terms “Europe” and “European” differently: in Bucharest, he extensively uses the explicit variant “the European Union” and, consequently, he resorts to a series of strategies for the disambiguation of the term “Europe”; before the European Parliament, Sarkozy uses the term “Europe” without restrictions, as a synonym of the “European Union”.

Keywords: Europe, European Union, communicational dynamism, disambiguation, political communication.

1. INTRODUCERE

În acest studiu, analizez modul în care președintele Franței Nicolas Sarkozy își adaptează discursul în funcție de public, pe care îl percepe diferit, din punctul de vedere al contextului instituțional și cultural. Contextele situaționale ale discursurilor sunt similare parțial și deci comparabile lingvistic: Sarkozy se adresează Parlamentului României, în primul text analizat, și Parlamentului european, în cel de-al doilea text. Genul discursului politic fiind același, ce diferă și ce constituie interesul analizei?

* Address correspondence to Ruxandra Boicu: ruxandraboicu@yahoo.com. Autoarea este lector univ. la Universitatea București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării.

Actorul politic tratează termenii „Europa” și „european” în mod diferit: la București, el folosește acești termeni mai „ortodox”, nefiind probabil sigur că parlamentarii români împărtășesc practicile discursive ale oficialităților de la Uniunea Europeană. El nu mizează pe receptivitatea totală a auditoriului (parlamentarii români), și voi demonstra că utilizează mai prudent termenul „Europa”, cu sensul nespecificat de dicționare al „Uniunii europene”. Preferă să folosească mai intens varianta explicită (UE). În fața Parlamentului european, deși este la începutul președinției franceze a Consiliului european, Sarkozy folosește termenul „Europa” fără constrângeri, ca sinonim al „Uniunii Europene”.

Adjectivul „european”, cu sensul „caracteristic UE”, este și el diferit tratat în cele două discursuri: la Strasbourg, Sarkozy nu simte nevoia unor clarificări ale sensului adjectivului, ceea ce dovedește că percepția sa asupra practicilor discursive ale parlamentarilor europeni este că aceștia, ca și el, nu au niciun dubiu asupra sinonimiei între „european” și „caracteristic UE”. Mai mult, în ambele alocuțiuni, discursul politic al lui Sarkozy fiind un discurs evaluativ, privilegiu al liderului politic creditat și legitimat de statutul său politic, conform căruia liderul politic analizează și judecă situația politică fără rețineri, se observă angrenarea adjectivului „european” în țesătura evaluativă, prin care Sarkozy decide el însuși sensurile termenului „european”. Sunt numeroase utilizări ale adjectivului „european”, în care comunicatorul decide că sensul adjectivului este neutru („agricultură europeană”, „securitate europeană” etc.) sau subiectiv („vocație europeană” = conformă valorilor de civilizație și democrație ale Europei de Vest).

Prima parte a articolului conține abordarea sistematică a sensurilor termenilor „Europa”, „europeni” și „european”. Cea de-a doua parte supune setul de utilizări ale adjectivului „european” testului informativității. Astfel, locul pe care îl ocupă adjectivul în propoziție indică *valoarea informațională* și *dinamismul comunicativ* al acestuia. Se va confirma ipoteza că sensul pe care Sarkozy îl dă adjectivului, în cele mai multe cazuri, este unul evaluativ/subiectiv. Practic, Sarkozy folosește adjectivul „european” ca pe un adjectiv subiectiv – are latitudinea de a califica o entitate așa cum dorește.

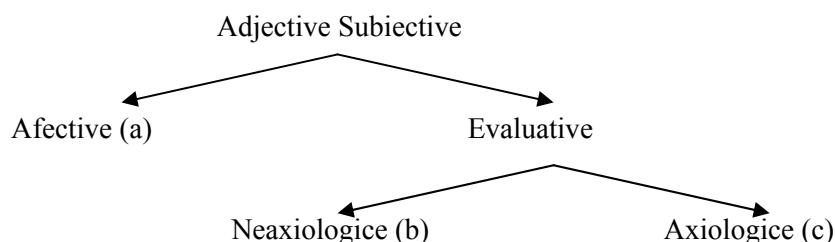
2. CADRUL ANALITIC

Adjectivele calificative subiective fundamentează tipul de *discurs evaluativ*. Discursul evaluativ este un „lux” pe care și-l poate permite numai liderul politic credibil, prin ethosul „savantului”, care are expertiza analizării și calificării situației politice, economice, ecologice etc., la un anumit moment și într-un anumit spațiu. Adjectivele calificative sunt caracteristice atât stilului descriptiv, cât și celui analitic/evaluativ. Or, Sarkozy folosește un număr impresionant de adjective calificative în discursul său.

Cu ajutorul teoriei lui Catherine Kerbrat-Orecchioni (1980), voi clasifica adjectivele utilizate de Sarkozy în discursul de la București, relevând faptul că

utilizările adjectivului „european” (cu sensul de „caracteristic UE”, sens nerecunoscut de dicționare) se împart în neutre/obiective și subiective (vezi *supra*).

Adjectivele subiective constituie o categorie lexico-semantică, ce conține indicii ale subiectivității, jucând un rol important în relația între comunicator și public. Ele dezvăluie modul în care politicianul apreciază/evaluează/judecă realitatea la care se referă. Kerbrat-Orecchioni (1980) susține că adjectivele neutre însele pot deveni mărci ale subiectivității. Argumentul său este că *tout est relatif dans l'usage des adjectifs* (94). În cadrul acestui tip de adjective, Kerbrat-Orecchioni (1980, p. 94) distinge mai multe subcategorii:

a. adjectivele *afektive* (*poignant, drôle, pathétique* etc.) asociază reacția emoțională a enunțiatorului cu obiectul denotat de substantivul calificat. Această clasă de adjective se intersectează cu clasa adjectivelor evaluative axiologice, unii termeni aparținând fie primei categorii fie celei de-a doua. Autoarea avertizează că astfel de adjective sunt de evitat în discursul rațional, riguros intelectual.

b. adjectivele evaluative neaxiologice (*vaste, important* etc.) implică evaluarea calitativă sau cantitativă a obiectului denotat de substantivul calificat și reflectă o implicare emoțională redusă.

c. adjectivele evaluative axiologice sunt mai subiective decât cele neaxiologice: a se compara *une grande maison* (neaxiologic) cu *une belle maison* (axiologic). Aceste adjective presupun evaluarea apreciativă sau depreciativă de către enunțiator și semnaleză implicarea subiectivă a acestuia în conținutul evaluat. Comunicatorul face judecăți de valoare, situând substantivul calificat în categorii opuse: *bun/rău, recomandabil/nerecomandabil*. Ca și în cazul adjectivelor afektive, adjectivele evaluative axiologice precum: *la terrible Grande Guerre, de beaux jours, un bon accord* sunt puțin utilizate (4) în discursul de la București. Cel de la Strasbourg este mult mai tehnic și mai neutru.

3. CORPUS ȘI METODOLOGIE

Cercetarea se aplică alocuțiunilor rostite de Președintele francez, Nicolas Sarkozy, în fața Parlamentului României, București, 4 februarie 2008 și în fața Parlamentului european, Strasbourg, 10 iulie 2008.

Prima alocuțiune marchează semnarea Tratatului de la Lisabona, în aceeași zi (4 februarie), de către Parlamentul Franței, la Versailles și de către Parlamentul României, ulterioară discursului Președintelui francez.

Cea de-a doua alocuțiune constituie primul discurs al lui Nicolas Sarkozy în calitate de președinte al țării ce deține președinția Consiliului european, în semestrul al doilea al anului 2008.

În alocuțiunea de la București, Sarkozy insistă pe statutul dobândit de România ca membru deplin al UE: el justifică acceptarea României, evocând meritele istorice și morale ale statului nostru, în condițiile grele ale unui trecut de lupte și suferințe pentru păstrarea identității și demnității naționale. Eforturile țării noastre sunt recunoscute ca eforturi de conservare nu numai a identității naționale, ci și a identității culturale reprezentative pentru spațiul european. În numele unei relații privilegiate între România și Franța, Sarkozy oferă României șansa unui parteneriat strategic cu Franța și a unei colaborări pe parcursul președinției Franței în Consiliul european. Președintele francez enumeră domeniile de colaborare economică, ecologică și militară între cele două țări, precum și perspectivele dezvoltării bilaterale strategice în domeniul energetic.

În alocuțiunea sa de la Strasbourg, Sarkozy enumeră progresele înregistrate de politicile și acțiunile comunitare, în domeniile agricol, militar, cultural, etc., dar atrage atenția asupra obligațiilor noilor membri ai UE, privind plata contribuțiilor, precum și asupra lipsei instituțiilor europene capabile să gestioneze extinderea UE.

În linii mari, domeniile analizate în cele două alocuțiuni sunt aceleași, cu accente diferite, în funcție de cadru și de auditoriu. Tonul discursului de la București este mai emotiv, pentru captarea și seducerea parlamentarilor români, în vederea semnării Tratatului de la Lisabona. La Strasbourg, Sarkozy dorește să se impună în fața parlamentarilor europeni prin discursul mai reținut al Președintelui în exercițiu al Consiliului european. Cele două alocuțiuni se aseamănă prin dimensiunile lor mobilizatoare și conceptual/ideologice conforme programului asumat de Sarkozy la nivel național, pe parcursul campaniei sale electorale.

Prin cuantificarea și examinarea ocurențelor termenilor „Europa”, „europenii” și „european”, voi evidenția diferențele cantitative și calitative de utilizare a termenilor în cele două alocuțiuni.

4. EUROPA – DEZAMBIGUIZAREA TERMENULUI LA BUCUREȘTI

Acest subcapitol tratează modul diferit în care se impune o nouă accepțiune (nerecunoscută de dicționare) a termenului „Europa”, în cele două alocuțiuni. În percepția lui Nicolas Sarkozy, la Strasbourg, sensul „Europa = UE” este unanim acceptat. La București, politicianul se teme că sinonimia aceasta nu este percepută ca fapt de către parlamentarii români. De aceea, actorul politic simte nevoia dezambiguizării: în loc de „Europa” (= UE), el folosește UE, ca să nu dea naștere echivocului între sensul de dicționar și cel al noului discurs european.

În dicționarele de limba franceză, ca și în cele de limba română, spaniolă, germană, engleză etc., „Europa” figurează ca substantiv propriu, denumire geografică a continentului/spațiului locuit de popoarele europene, așadar ca substantiv monosemantic, al cărui sens este ilustrat în exemplul (2). Persoanele mai puțin avizate și care trăiesc pe alte continente ar fi surprinse de ocurența termenului în exemplul (3).

(2)...*la très longue histoire de l'Europe dont il faut bien dire qu'elle est davantage faite de guerres que de paix* ... (Parlamentul României: 6);

(3)...*nous sommes 27 pays en Europe, 27 démocraties*...(Parlamentul României: 5).

În exemplul (3), „Europa” este sinonim al „Uniunii europene”, sens nementionat în dicționare, dar cu circulație intensă și îndelungată. Sarkozy nu folosește termenul cu sensul (2) niciodată în discursul de la Strasbourg, iar în cel de la București, utilizarea cu sens geografic prezintă variantele „Europa centrală” (8 ocurențe) și „Europa de Est” (2 ocurențe). În discursul lui Sarkozy, zona căreia îi aparține România este exclusiv „Europa Centrală”; locutorul, bine informat, dorește, dacă nu să flateze interlocutorul colectiv, măcar să-i menajeze sensibilitățile. Același comportament discursiv, de menajare empatică, îl are, în general, față de cei percepuți ca dezavantajați în relația asimetrică cu Franța, așa cum reiese din discursurile sale în Polonia, Africa sau Cecenia. Comportamentul empatic apare explicit în discursul de la București, la final:

(4) *Vous l'avez compris, Mesdames et Messieurs, pour moi, fils d'un européen de l'Est, prendre la parole devant le Parlement roumain était un moment d'émotion intense. J'ai une grande ambition pour la collaboration, l'amitié entre nos deux peuples* (Parlamentul României: 7).

În exemplul (4), Sarkozy nu numai că încearcă să atenueze asimetria relației interlocuționare, dar, prin *européen de l'Est*, se plasează la *estul* României (deși tatăl său provenea din Ungaria), într-o relație de superioritate „geografică” a României. Sensul conceptului „Europa” se conturează în context, prin îngustare lexicală. Acest fenomen lexical presupune folosirea unui cuvânt pentru a transmite o accepțiune particulară a sensului său codificat, astfel încât denotația sa să fie restrânsă. Conceptul „Europa” sinonim cu „Uniunea europeană” reține numai o parte a conceptului geografic, demografic etc. Cele două concepte „Europa” coexistă, cu toate acestea polisemia termenului nu este recunoscută de dicționare. Sensul îngust nu este o noutate, cel puțin în limba română. În discursul politic al secolului XIX, termenul „Europa” era utilizat ca standard de civilizație, la care se raportau politicienii timpului. În piesa lui Caragiale *O scrisoare pierdută* (actul III, scena I), Farfuridi se teme că „Europa... [stă] cu ochii ațintiți asupra noastră”. Caricaturizarea discursului personajului reflectă o realitate politică, dar și lingvistică: adevăratul referent pentru „Europa” era și este Europa occidentală.

Oficializarea folosirii termenilor cu sens restrâns s-a produs implicit, odată cu primele forme de asociere comercială și comunitară în Europa de Vest, acum peste 60 de ani, în interacțiunile comunicative ale unui grup restrâns de persoane. Utilizarea regulată și frecventă se datorează numărului din ce în ce mai mare de state membre ale Uniunii Europene, de cetățeni europeni care folosesc sensul restrâns al termenilor „Europa” și „european”. Sarkozy însuși simte ambiguitatea exprimării, mai mult în România decât la Strasbourg (vezi *infra*):

(5)... *il n'est plus possible – je le dis avec toute la force de mes convictions – dans l'Europe d'aujourd'hui, d'avoir 27 politiques d'immigration différentes...*
(Parlamentul României: 5)

Sintagma *l'Europe d'aujourd'hui* corespunde dezambiguizării operate de comunicator, între cele două sensuri, cel codificat și cel contextual. Politicianul percepe interlocutorul colectiv ca mai puțin versat în discursul european decât cel de la Strasbourg.

Astfel, în texte comparabile ca dimensiune, aparținând aceluiași gen de discurs politic, tipologie ce constrânge limbajul la formalitatea convenită situației de comunicare, se observă diferențe de utilizare cantitativă și calitativă a termenilor.

Gen cu canoane bine definite, alocațiunea președintelui în Parlament este controlată de rigoarea planului de idei, a formulelor de adresare, a registrului limbii protocolare. Ca orice discurs politic, alocațiunea are caracter dialogic, relevanța mesajului depinzând de percepția pe care locutorul o are despre capacitatea de interpretare a mesajului său de către destinatari. Faptul că percepția sa diferă în cele două situații cercetate este dovedit de:

– utilizarea termenului „Uniunea europeană” de 20 de ori, în textul de la București, și doar de 5 ori în textul alocațiunii de la Strasbourg. Sarkozy simte periodic nevoia dezambiguizării termenului „Europa”, dovadă a lipsei proximității în relația cu auditoriul român. Nu același lucru se întâmplă la Strasbourg, unde presupuziția locutorului este că, în Parlamentul european, toți politicienii „vorbesc aceeași limbă”, într-o mare familie neexistând riscul exprimării ambigue. De altfel, Sarkozy folosește sintagma „familia celor 27” de 6 ori la Strasbourg și numai o dată la București.

– raportul utilizării termenilor „Europa” și varianta sa explicită „Uniunea europeană” (Strasbourg: 60/5, București: 56/20) reprezintă încă o dovadă că discursul european al lui Sarkozy de la București este special conceput pentru un auditoriu perceput ca mai puțin familiarizat cu uzanțele lingvistice „europene”.

– în alocațiunea de la Strasbourg, substantivul *les européens* apare de 14 ori, în timp ce în cea de la București apare numai de două ori. Strategie a pathosului sarkozian, utilizarea frecventă a substantivului *les européens* este expresia intenției locutorului de a impresiona auditoriul cu preocuparea sa pentru oameni, înaintea celei pentru instituții.

– „informalitatea” intenționată a utilizării termenului „Europa” (60 de ocurențe la Strasbourg), în locul sinonimului său, „Uniunea Europeană”. Primul este considerat de politician mai sonor, mai vechi, mai legitimator.

În limba română, folosirea termenului „Europa”, cu referentul „Uniunea Europeană” este caracteristică registrului informal (de exemplu, la *talk show*-uri) sau în jargonul politic. Nu trebuie neglijată însă evidența că în limba franceză este mai puțin informală folosirea termenului „Europa”, adoptată de majoritatea vorbitorilor de limbă franceză de pe continent, justificată de îndelungata apartenență a Franței la spațiul comunitar.

În concluzie, gradul de formalitate caracteristic genului alocuțiunii președintelui statului în fața Parlamentului rămânând constant în cele două situații de comunicare, ceea ce diferă este percepția locutorului asupra interlocutorului colectiv: diferențele de discurs indică efortul mai mare pe care Sarkozy îl face la București pentru dezambiguizarea mesajului. Ambiguitatea poate fi pusă pe seama instabilității semantice a termenilor „Europa” și „european”.

5. „EUROPEAN”: UN CALIFICATIV „NEUTRU” SAU SUBIECTIV ?

În cadrul discursului comunitar, adjectivul calificativ „european” capătă sensul de „caracteristic UE”, ca sens neutru în discurs, cel care consfințește o practică discursivă îndelungată. În sens subiectiv, adjectivul „european” este sinonim cu „eligibil în UE, împărtășind valorile vesteuropene”. Sarkozy își dezvoltă discursul în funcție de aceste coordonate, ignorând, mai mult sau mai puțin conștient, sensul din dicționar.

După cum afirmam, adjectivele calificative sunt determinante pentru discursul evaluativ: Sarkozy folosește un număr important de adjective calificative, cele mai numeroase fiind accepțiunile lor neutre, caracteristice tipului de discurs reprezentat: alocuțiunea președintelui republicii în Parlament. Totuși, Kerbrat-Orecchioni îi avertizează pe analiștii discursului că există termeni evaluativi intrinseci (la Sarkozy: 3 la București și 1 la Strasbourg), dar și adjective neutre interpretabile drept evaluative în funcție de context (14 la București și 21 la Strasbourg). În economia discursului de la București, adjectivele neutre, de tipul celor menționate în *Tabelul nr. 1*, au ocurențe mai numeroase decât cele ale adjectivelor subiective:

Tabelul nr. 1

Ocurențele adjectivelor calificative în alocuțiunea de la București

Ocurențele adjectivelor neutre	Ocurențele adjectivelor evaluative (axiologice + neaxiologice)
a. „commercial”, „légal”, „agricole”, „nucléaire”, „extérieures” etc. b. (Union) „européenne”, (politique/pacte etc.) „européen(ne)”	a. „lourde”, „forte”, „essentiel”, „innombrable”, „majeur”, „intense”, „exceptionnel”, „crucial”, „remarquable”, „primordial” etc. b. (Roumanie) „européenne”
(a + b =) 116	(a + b =) 94

Numărul mare al adjectivelor neutre (116) confirmă caracterul oficial al alocuțiunii lui Nicolas Sarkozy: discursul unei oficialități de rang înalt în fața celei mai democratice instituții din sistemul politic românesc.

Tabelul nr. 2

Ocurențele adjectivului „european”

Alocuțiune	Ocurențele sensului „neutru”	Ocurențele sensului evaluativ
București	14	3
Strasbourg	21	1

Unicele ocurențe ale adjectivului calificativ „european” cu sensul din dicționar sunt următoarele:

(6) *Il [le Général de Gaulle] était convaincu qu'un jour, la grande famille des nations européennes serait à nouveau réunie dans une Europe vraiment européenne* (Parlamentul României: p. 2).

Într-o ecuație ce poate părea tautologică (6), presuposițiile sunt ușor de decodat: *marea familie a națiunilor europene* se referă la realitatea geografică a continentului european, care, din motive politice, a fost separată arbitrar în două zone, câmpuri militare și ideologice opuse. În viziunea generalului de Gaulle, cele două grupuri de țări vor fi din nou reunite. Cea de-a doua ocurență a adjectivului, *o Europă într-adevăr europeană*, înseamnă extinderea Europei (UE) până la granițele de est ale continentului.

Despre Kosovo:

(7) *Il est essentiel que, sur cette question européenne, la réponse soit d'abord une réponse européenne* (Parlamentul României: p. 6).

În exemplul (7), pornind de la aspectul geografico-politic (Kosovo reprezentând rezultatul prototipic al fragmentării statului federal iugoslav pe criterii etnice), Sarkozy invocă imperativul răspunsului unitar al statelor membre ale UE. Utilizarea evaluativă/subiectivă (2 ocurențe la București și 1 la Strasbourg) este mai ambiguă. Ea poate fi interpretată prin una sau mai multe sinonimii simultan:

- european = democratic;
- european = dezvoltat economic (bogat);
- european = civilizată etc.

(8) *...la Roumanie a résisté, la Roumanie est aujourd'hui libre, démocratique et européenne* (Parlamentul României: p. 1).

În exemplul (8), ca și în alt paragraf, unde apare tot alături de calificativul *democratic*, sintagma *România europeană* poate fi interpretată astfel:

- este membră a Uniunii europene;
- împărtășește valorile culturii vest-europene.

(9) *La vocation européenne des pays des Balkans occidentaux est incontestable.*
(Parlamentul României: p. 6).

În această afirmație, Sarkozy se referă la faptul că, în Balcanii de vest, există:
– dezvoltare economică similară și comparabilă cu cea a membrilor recent admiși în UE;

- instituții democratice;
- civilizație comparabilă celei din „țările emergente” etc.

În mod semnificativ, în ambele alocuțiuni (3 ocurențe la București și 1 la Strasbourg) evaluativul „european” definește caracteristici ale membrilor recentii ai UE sau ale țărilor aspirante la acest statut:

(10) *J'ajoute, et je le dis au Président Martin SCHULZ, que je suis favorable à l'élargissement aux Balkans, que nos amis croates, comme nos amis serbes sont incontestablement européens* (Parlamentul European: p. 2).

Decodificarea nu se poate face decât în context: la Strasbourg, sensul nu poate fi decât: „eligibili”, „legitimați” să devină membri ai Uniunii Europene. În ciuda războaielor etnice de pe teritoriile lor, la începutul anilor 1990, evoluțiile recente ale statelor croat și sârb sunt democratice. Nu se pot realiza sensurile respective, fără trăsăturile semantice implicite ale adjectivului: geografice, religioase și de civilizație „europeană”.

TESTUL INFORMATIVITĂȚII

În alocuțiunea de la Strasbourg, Sarkozy alege ca temă în special termenii „Europa” sau „europenii”, în progresie lineară, combinată cu cea constantă:

(11) *C'est un problème européen | qui doit être réglé par les Européens |. Comment les Européens pourraient-ils continuer à le régler, | si les Européens ne se dotent pas des moyens militaires et des moyens humains pour faire respecter les décisions que nous aurions prises ensemble ?* (Parlamentul european: 4)

Progresia cu tema constantă „Europa” este folosită retoric de Sarkozy, conducând la reluări de 3, 4 sau 5 ori ale aceleiași teme, în propoziții succesive. Exemplificăm cu una dintre cele 5 secvențe repetitive cu temă constantă, în alocuțiunea de la București:

(12) *L'Europe ne doit pas commenter le désastre à venir, l'Europe doit montrer l'exemple. L'Europe doit être pionnière. L'Europe doit expliquer aux peuples du monde que nous ne pouvons plus continuer à sacrifier l'avenir de notre planète. L'Europe doit montrer que l'on peut avoir la croissance* (Parlamentul României: p. 4).

Selectarea termenului „Europa” de 32 de ori ca temă sau ca element tematic (parte a unei sintagme cu rol tematic) din cele 56 de ocurențe ale termenului, în

ansamblul textului, indică importanța pe care o dă Sarkozy semnificației termenului. Tema selectată de politician este un element informațional considerat a fi relevant pentru auditoriu. În Parlamentul european, deși substantivul Europa apare ca temă, progresia prin tema constantă se reduce la o singură secvență discursivă:

(13) *...une priorité qui démontrera que l'Europe ne veut pas être une forteresse, que l'Europe ne refuse pas d'accueillir, que l'Europe a besoin d'une immigration du travail mais que l'Europe ne peut pas accueillir tous ceux qui voudraient venir en Europe* (Parlamentul European: 4).

Dinamismul comunicativ al mesajului este asigurat de elementele de noutate introduse în discurs. Dezvoltarea comunicării se bazează pe informația ce nu poate fi inferată din contextul precedent. Noile proprietăți, calificări ale temei, țin treaz interesul auditoriului.

Tabelul nr. 4

Distribuția informațională a adjectivului „european”

Alocuțiune	Temă		Remă	
	Sens neutru	Sens subiectiv	Sens neutru	Sens subiectiv
București	3	1	11	2
Strasbourg	2	–	18	1

6. CONCLUZII

Atât sensul neutru, cât și cel subiectiv/evaluativ sunt creații discursive: reflectă o realitate instituțională, care nu poate explica decât parțial folosirea termenului „Europa” = UE: „Europeană” este doar adjectivul ce califică Uniunea. De aici până la a numi instituția însăși „Europa” operează doar reflexul practicilor discursive. Studiul și-a propus descrierea impunerii practicilor discursive ale oficialităților de la Uniunea Europeană în discursul politic european, reprezentat de Nicolas Sarkozy, ca exponent al percepției liderilor „europeni” asupra capacității de receptare a discursului „european”, chiar de către conducătorii politici ai țărilor emergente.

Am arătat că discursul lui Sarkozy cuprinde toate variantele de sens ale termenilor „Europa” și „european”, dar ponderea ocurențelor ce reprezintă sensurile diferă în alocuțiunile analizate:

1. Sensul termenilor „Europa” și „european”, atestat de dicționare (cel geografic, demografic etc.) este **efectiv** obiectiv/neutru. Decodarea sa nu depinde de context.
2. Sensul termenilor impus de practicile discursive ale vestului Europei (milioanele de vorbitori din țările fondatoare ale organismelor europene):

- a.* EUROPA = UE este considerat neutru/obiectv **în discurs**;
 - b.* adjectivul „european” este **efectiv** neutru când face parte din denumirile instituțiilor UE („Parlamentul *european*”).
3. Sensul numeroaselor ocurențe ale adjectivului „european”, pentru care comunicatorul decide el însuși dacă:
- a.* sunt neutre („agricultură europeană”, „politică europeană”) sau
 - b.* subiective („european” = creștin, civilizată, dezvoltat, adept al valorilor de civilizație și democrație ale Europei de vest etc.)

Sensurile neutre în discurs (Europa = UE) au o pondere diferită în alocuțiunile lui Sarkozy: la București, Sarkozy folosește, pentru a se referi la UE, aproape în egală măsură, atât „Europa”, cât și UE. La Strasbourg, folosește aproape exclusiv „Europa”. Diferențele acestea de discurs demonstrează perceperea diferită a capacității de receptare a mesajului său exprimat în termeni „europeni”. Actorul politic își adaptează mesajul de la București pentru a fi mai bine primit de politicienii români, ce reprezintă România ca stat membru recent al UE. La acest nivel, contextualizarea discursului său în varianta de la București se manifestă în gradul sporit al ezitării în folosirea accepțiunilor insuficient fixate și în efortul dezambiguizării, prin numărul mare al ocurențelor „Uniunii europene”, în alocuțiunea sa de la București. Acest aspect nu ar fi fost revelat fără compararea discursului de la București cu cel de la Strasbourg.

Ocurențele subiective, deși puține la număr, se referă exclusiv la România („România europeană”) sau la state care aspiră să facă parte din UE, mai ales în discursul de la București, semn al calificării culturii, civilizației, democrațiilor acestor state, în cadrul discursului evaluativ, prin care politicianul își permite să judece calitățile și defectele statelor, instituțiilor, de pe o poziție de superioritate. Prin astfel de acte argumentative, Sarkozy nu poate evita efectul contrar al discriminării pozitive.

Cea mai numeroasă categorie dintre cele ale adjectivului „european” este cea a sensului neutru **în discurs**. Ipoteza că Sarkozy le folosește și pe acestea în scop evaluativ a fost confirmată de poziționarea lor de către comunicator, preponderent în poziția tipică adjectivului evaluativ: spre sfârșitul enunțului, fapt care atrage atenția auditoriului asupra importanței construcției europene (dar și a urgenței acestui demers). Procedeu folosit de Nicolas Sarkozy în ambele alocuțiuni produce discursul inițiativei și al acțiunii imediate.

BIBLIOGRAFIE

1. ADAM, J.-M., *La cohésion des séquences de proposition dans la macro-structure narrative*, „Langue Française”, 1978, n° 38.
2. BROWN, G., YULE, G., *Discourse Analysis*, Cambridge, Cambridge, University Press, 1996.
3. BYBEE, J., HOPPER, P., *Introduction*, in J. Bybee, P. Hopper (coord.), „Frequency and the Emergence of Linguistic Structure”, Amsterdam, John Benjamins, 2001.

4. COMBETTES, B., *Prédication et perspective fonctionnelle de la phrase: le cas des constructions détachées*, in M. Forsgren, K. Jonasson, H. Kronning (coord.), *Acta Universitatis Upsaliensis: prédication, assertion, information (Actes du colloque d'Uppsala en linguistique française)*, 1998.
5. COMBETTES, B., *Le topique comme constituant périphérique*, „Travaux de linguistique”, 2003, n° 47.
6. DANEŠ, FRANTISEK, *Functional Sentence Perspective and the Organization of the Text* in F. Daneš (coord.), *Papers on Functional Sentence Perspective*, Prague, Academia, 1974, p.106–128.
7. DIK, SIMON, C., *The Theory of Functional Grammar*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 1997.
8. FIRBAS, JAN, *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
9. FRIES, PETER, H., *A Personal View of Theme*, in Mohsen Ghadessy (coord.), *Thematic Development in English Texts*, London, New York, Pinter, 1995, p. 1–20.
10. HALLIDAY, M. A. K., *Notes on Transitivity and Theme in English*, parts 1 and 2, „Journal of Linguistics”, 1967, n° 3.
11. HALLIDAY, M. A. K., HASAN, R., *Cohesion in English*, London, Longman, 1976.
12. JÄGER, GERHARD, *Topic and Comment Structure*, „Journal of Semantics”, 2001, 18, p. 83–126.
13. KERBRAT-ORECCHIONI, CATHERINE, *L'énonciation. De la subjectivité dans le langage*, Paris, Armand Colin, 1980.
14. LAMBRECHT, KNUD, *Information Structure and Sentence Form: Topic, Focus and the Mental Representations of Discourse Referents*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994.
15. LYONS, J., *Semantics*, vol. 2, Cambridge, Cambridge University Press, 1977.
16. PADILLA GARCÍA, XOSE A., *Pragmática del orden de palabras*, Alicante, Universidad de Alicante, 2005.
17. RUPPLI, MIREILLE, *Thématisation et coordination*, „Langages”, 1991, 104, p. 46–61.
18. VALLDUVÍ, E., *The Informational Component* (Ph. D. Dissertation), University of Pennsylvania, 1992.
19. VAN DIJK, TEUN, A., *Text and Context, Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*, London, New York, Longman, 1977.
20. *** *Gramatica Limbii Române* (vol. II), București, Editura Academiei Române, 2005.